

บทที่ 3 วิธีดำเนินการทดลอง

3.1 สารเคมี

1. แบริ่งมันสำปะหลัง (บริษัท อี.ที.ซี. เอียบตงจัน จำกัด, กรุงเทพ)
2. Dibasic calcium phosphate, dihydrate (Emcompress®, Lot. No. T27B, USA)
3. Cross-linked sodium carboxymethylcellulose (Ac-Di-Sol®, Lot. No. T651N)
4. Microcrystalline cellulose (Avicel® PH 101, packaged by Fluka, Lot. No. 2326749, Switzerland)
5. Magnesium stearate (devided and packaged by O.V. Chemical, Thailand)

3.2 เครื่องมือและอุปกรณ์

1. Analytical balance (Sartorius, Model 1702, Ser. No. 35070130, Germany)
2. ตราชั่งไฟฟ้า (Ser. 3501928, Japan)
3. เตาอบ (KAN 1960 Model HA-20 No.405, Thailand)
4. เครื่องตอกชนิดสารเดี่ยว (Hanseaten Type EI, No. 359, Germany)
5. เครื่องวัดความแข็ง (Pharma test, type PTB 311, Ser. No. I-4390/B, Germany)
6. เครื่องวัดเวลาในการแตกตัว (Pharma test, type PTZ1, No. 1-3869/A, Germany)
7. นาฬิกาจับเวลา (Canon CT-20, China)
8. Laboratory Test Sieve No. 100 mesh (Retsch, Ser. No. 5603631, Germany)
9. เครื่องผสม (Erweka-Apparatebau, Model KU1 No. 3142560, Germany)
10. กระดาษกรอง (No. 1)
11. Micropipet (1 ml และ 10ml, Germany)

3.3 วิธีการทดลอง

3.3.1 การเตรียมเม็ดยา

สารช่วยแตกตัวที่ใช้ในการทดลองได้แก่แป้งมันสำปะหลัง, Avicel® และ Ac-Di-Sol® โดยที่สารช่วยแตกตัวทั้ง 3 ชนิดนี้มีกลไกที่ช่วยในการแตกตัวของเม็ดยาที่ต่างกันคือ การผิดรูป (Deformation), Capillary action และการพองตัว (swelling) ตามลำดับ สำหรับแป้งมันสำปะหลัง ก่อนนำมาใช้ให้อบก่อนที่อุณหภูมิ 80 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 1 ชั่วโมง และเก็บไว้ในภาชนะปิดสนิท ที่ภายในบรรจุ Silica gel เพื่อควบคุมความชื้นของผงแป้ง ส่วน magnesium stearate จะต้องนำมาผ่านร่อนขนาด 100 mesh ก่อนใช้เพื่อให้มีการกระจายตัวที่ดีและไม่จับตัวกันเป็นก้อนเพื่อให้การผสมมีความเป็นเนื้อเดียวกัน

3.3.1.1 การเตรียมเม็ดยาที่มีสารช่วยแตกตัวชนิดเดียว

เม็ดยาที่เตรียมขึ้นประกอบด้วย Dibasic calcium phosphate dihydrate (Emcompress®) เป็นสารเพิ่มปริมาณโดยมีแป้งมันสำปะหลัง, Avicel® หรือ Ac-di-sol® อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นสารช่วยแตกตัว โดยมี magnesium stearate เป็นสารช่วยหล่อลื่น โดยปริมาณของสารช่วยแตกตัวที่ใช้ระบุโดยเป็นเปอร์เซ็นต์ของผงยาผสมระหว่าง Emcompress® และสารช่วยแตกตัว โดย magnesium stearate ที่ใช้จะเป็น 0.5 เปอร์เซ็นต์ ของผงยาผสมทั้งสามชนิด โดยสารช่วยแตกตัวที่นำมาใช้ในการทดลองได้แก่ แป้งมันสำปะหลัง Avicel® และ Ac-Di-Sol® โดยให้มีปริมาณสารช่วยแตกตัวแต่ละชนิดในยาเม็ดดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ปริมาณสารช่วยแตกตัวแต่ละชนิดที่ใช้ในตำรับ

สารช่วยแตกตัว	ปริมาณ (เปอร์เซ็นต์)	ตำรับ
แป้งมันสำปะหลัง	1	1Sta
	3	3 Sta
	5	5 Sta
	10	10 Sta
	15	15 Sta
	20	20 Sta
	25	25 Sta

ตารางที่ 8 ปริมาณสารช่วยแตกตัวแต่ละชนิดที่ใช้ในตำรับ (ต่อ)

สารช่วยแตกตัว	ปริมาณ (เปอร์เซ็นต์)	ตำรับ
Avicel®	1	1Avi
	3	3 Avi
	5	5 Avi
	10	10 Avi
	15	15 Avi
	20	20 Avi
	25	25 Avi
Ac-Di-Sol®	0.125	0.125 Ac
	0.25	0.25 Ac
	0.5	0.5 Ac
	1	1 Ac
	1.5	1.5 Ac
	2	2 Ac
	3	3 Ac
	5	5 Ac

วิธีการเตรียมมีขั้นตอนดังนี้

1. ชั่งสารเพิ่มปริมาณ Emcompress® และสารช่วยแตกตัว ให้ครบตามปริมาณแล้วนำไปผสมใน cube mixer เป็นเวลา 15 นาที
2. ชั่งสารช่วยหล่อลื่น Magnesium stearate และผสมลงในผงยาผสมที่ได้จากข้อ 1 ลงใน cube mixer เป็นเวลา 2 นาที
3. ชั่งผงยาผสม 500 มิลลิกรัม และบรรจุลงในบ่้าของเครื่องตอกยาเม็ดชนิดสากเดี่ยวด้วยมือ แล้วตอกเป็นครั้งละ 1 เม็ดโดยเม็ดยามีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 10.3 มิลลิเมตร โดยควบคุมความแข็งในการตอก 2 ระดับ คือ 40-45 นิวตัน และ 80-85

นิเวศน์ เม็ดยาที่ตอกได้ให้เก็บไว้ใน desicator เป็นเวลานาน 24 ชั่วโมงก่อนนำมาทดสอบ

3.3.1.2 การเตรียมเม็ดยาที่มีสารช่วยแตกตัวร่วมกัน 3 ชนิด

การเตรียมเม็ดยาที่มีสารช่วยแตกตัวร่วมกัน 3 ชนิด ครั้งนี้เลือกใช้การออกแบบการทดลองแบบ Factorial design และวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรม Statease® version 6 โดยมีปัจจัยที่มาจากเรื่องอยู่ 3 ปัจจัย คือ สารช่วยแตกตัว 3 ชนิดได้แก่ แป้งมันสำปะหลัง, Microcrystalline cellulose (Avicel® PH 101) และ Cross-linked sodium carboxymethylcellulose (Ac-Di-Sol®) มีการควบคุมความแรงในการตอกเม็ดยา 2 ระดับคือ 40-45 N และ 80-85 N เม็ดยาที่ตอกได้ให้เก็บไว้ใน Desicator นาน 24 ชั่วโมงก่อนนำไปทดสอบต่อไป

ในการออกแบบการทดลองแบบ Factorial design มีการกำหนดเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ในการทดลองดังแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ปริมาณสารช่วยแตกตัวแต่ละชนิดในตำรับเม็ดยาผสม

ตำรับ	ปัจจัยที่ 1	ปัจจัยที่ 2	ปัจจัยที่ 3
M1	-1	-1	-1
M2	+1	-1	-1
M3	-1	+1	-1
M4	+1	+1	-1
M5	-1	-1	+1
M6	+1	-1	+1
M7	-1	+1	+1
M8	+1	+1	+1
M9	0	0	0
M10	0	0	0
M11	0	0	0

โดยที่เครื่องหมาย -1 คือค่าต่ำสุด
+1 คือค่าสูงสุด
0 คือค่ากลาง

โดยมีการกำหนดปัจจัยดังต่อไปนี้คือ

ปัจจัยที่ 1 คือ แบริ่งมันส์ประหลัง

ปัจจัยที่ 2 คือ Microcrystalline cellulose (Avicel® PH 101)

ปัจจัยที่ 3 คือ Cross-linked sodium carboxymethylcellulose (Ac-Di-Sol®)

ในการทำงานเดียวกันสำหรับกลุ่มยาเม็ดที่มีความแข็ง 80-85 N จะมีการออกแบบการทดลองเช่นเดียวกันกับที่แสดงในตารางที่ 9 โดยมีตัวรับเป็น M12, M13, ..., M22

ค่าต่ำสุด, ค่ากลาง และค่าสูงสุดของแบริ่งมันส์ประหลัง, Avicel® และ Ac-di-sol® เป็นค่าที่ได้จากการทดลองในขั้นตอนแรกของการใช้สารช่วยแตกตัวเดี่ยว ๆ แต่ละชนิดโดยปริมาณต่ำสุดของสารช่วยแตกตัวจะเป็นปริมาณที่ทำให้เม็ดยาแตกตัวไม่เกิน 30 วินาที และปริมาณสูงสุดเป็นปริมาณที่ทำให้เม็ดยาแตกตัวไม่เกิน 10 วินาที ส่วนค่ากลางคือค่าเฉลี่ยของปริมาณสูงสุดและต่ำสุดจากปริมาณของสารช่วยแตกตัวแต่ละชนิดในแต่ละตัวรับ ทำการชั่งสารช่วยแตกตัวในแต่ละชนิดตามปริมาณที่กำหนดข้างต้น นำมาผสมกับสารเพิ่มปริมาณคือ Dibasic calcium phosphate, dihydrate (Emcompress®) ปริมาณของสารแต่ละชนิดมีรายละเอียดเหมือนการเตรียมยาเม็ดที่มีสารช่วยแตกตัวชนิดเดียว ทำการผสมในเครื่องผสมเป็นเวลา 15 นาที แล้วเติมสารช่วยหล่อลื่นคือ magnesium stearate ปริมาณ 0.5 เปอร์เซ็นต์ ทำการผสมต่ออีก 2 นาที แล้วเก็บผงยาผสมทั้งหมดที่ได้ไว้ในภาชนะปิดสนิท

นำผงยาผสมที่ได้มาทำการตอกเป็นเม็ดโดยใช้เครื่องตอกเม็ดยาชนิดสากลเดี่ยว ที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางของเม็ดยาเท่ากับ 10.3 มิลลิเมตร โดยทำการตอกครั้งละ 1 เม็ด โดยแต่ละเม็ดให้ได้น้ำหนักของเม็ดยาเป็น 500 มิลลิกรัม

ข้อมูลที่ได้จากการทดลองตามแบบการทดลอง Factorial design นั้นสามารถนำมาเป็นสมการเพื่อใช้ในการอธิบายได้เป็น (Montgomery, 1991)

$$Y = a + bx + cy + dx + ex^2 + fy^2 \dots\dots\dots \text{สมการที่ 1}$$

นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยวิธี Anova โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลของโปรแกรม Statease® version 6 และใช้โปรแกรม SPSS (สยาม แก้ววิจิต, 2540 และ รัชชชัยงามสันติวงศ์, 2543) เพื่อคำนวณและประมวลผลความสัมพันธ์เพื่อหา multiple-correlation coefficients และคำนวณหาว่าสมการมีความเหมาะสมหรือไม่กับข้อมูล (lack of fit) ที่ได้ต่อไป

3.3.2 การทดสอบคุณสมบัติทางกายภาพของเม็ดยา

3.3.2.1 ความแข็ง และความหนา

ทดสอบโดยนำเม็ดยาที่ทิ้งให้คืนตัวแล้วเป็นเวลา 24 ชั่วโมง จำนวน 6 เม็ด ทดสอบความแข็ง และความหนา โดยใช้เครื่องทดสอบความแข็งและความหนา (Pharma Test)

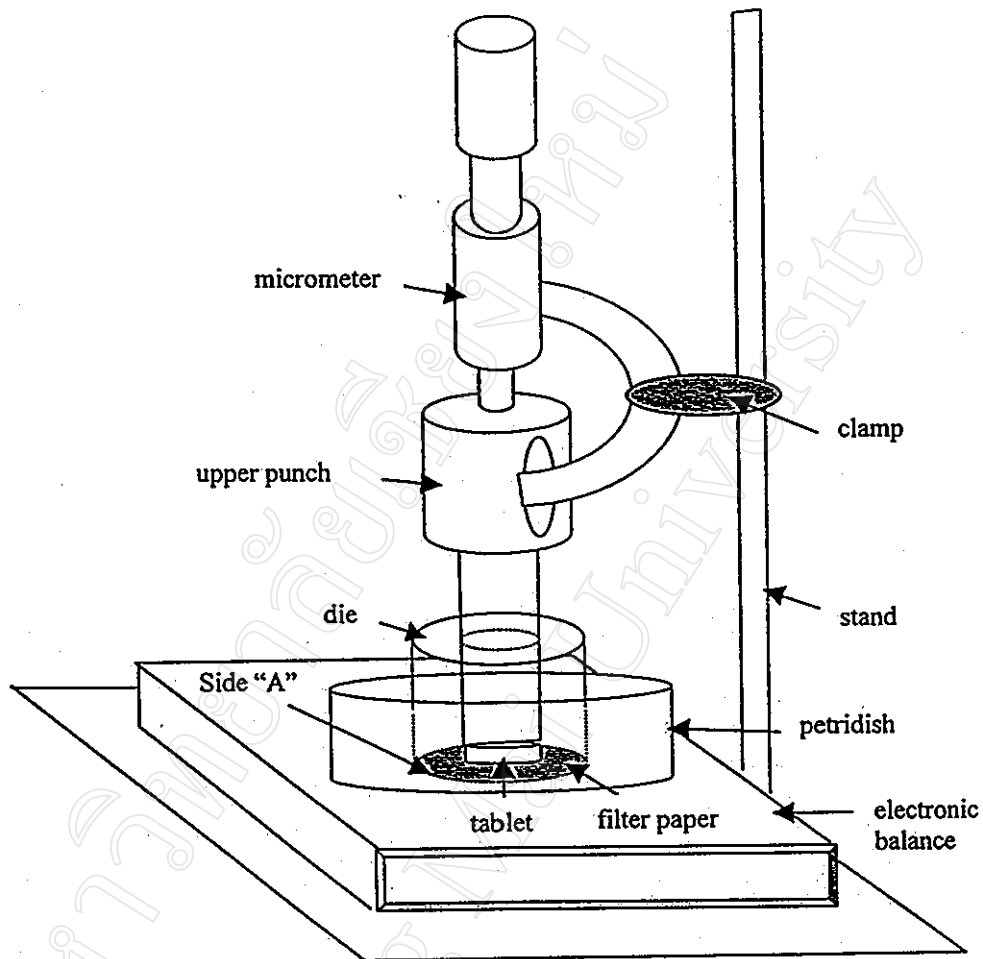
3.3.2.2 เวลาที่ใช้ในการแตกตัว

ทดสอบเวลาที่ใช้ในการแตกตัว โดยทำการทดสอบครั้งละ 1 เม็ด เป็นจำนวน 6 เม็ด ในเครื่องทดสอบการแตกตัว Pharma Test โดยมีการควบคุมอุณหภูมิของน้ำตัวกลางที่ใช้ในการทดลองให้อยู่ในช่วง 37 ± 2 องศาเซลเซียส

3.3.2.3 การวัดแรงที่เกิดขึ้นเมื่อเม็ดยาเกิดการแตกตัว

มีขั้นตอนการวัดดังต่อไปนี้

1. ประกอบเครื่องมือที่วัดแรงตามแบบของ Yotwimonwat (1999) ดังแสดง

2. บรรจุเม็ดยาลงในเบ้า ปรับเครื่องชั่งให้เป็นศูนย์
3. ปรับแรงกดเม็ดยาให้อยู่ในช่วง 45-55 กรัม โดยใช้ micrometer ที่อยู่ด้านบนของเครื่อง จากนั้นปรับเครื่องชั่งให้เป็นศูนย์อีกครั้ง
4. เติมน้ำกลั่นที่ควบคุมอุณหภูมิ ประมาณ 37 ± 2 องศาเซลเซียส ปริมาตร 10 มิลลิลิตร ลงในจานแก้ว ที่มีเบ้าวางอยู่ แล้วจับเวลาพร้อมทั้งบันทึกแรงที่ใช้ในการแตกตัวที่ปรากฏด้วยเครื่องบันทึกวิดีโอจนครบ 3 นาที
5. ล้างทำความสะอาดสาก เบ้า และจานแก้ว เช็ดให้แห้ง
6. ทำการทดลองซ้ำอีก 2 เม็ด
7. อ่านค่าแรงที่เกิดขึ้นเมื่อเม็ดยาเกิดการแตกตัวที่เวลาต่าง ๆ จากเครื่องบันทึกวิดีโอ

3.3.2.4 การวัดอัตราเร็วการดูดน้ำของเม็ดยา

1. จัดเครื่องมือตามหลักของ Nogami (1969)
2. บรรจุน้ำกลั่นที่ทำการควบคุมอุณหภูมิประมาณ 37 ± 2 องศาเซลเซียส ลงใน measuring pipet ขนาด 1 มิลลิลิตร โดยระวังไม่ให้มีฟองอากาศ
3. ปรับระดับน้ำกลั่นใน measuring pipet ให้อยู่ในตำแหน่ง ศูนย์
4. วางเม็ดยาลงบน sintered glass filter แล้วเริ่มจับเวลา พร้อมทั้งบันทึกค่าการดูดน้ำของเม็ดยาจาก measuring pipet ด้วยเครื่องบันทึกวิดีโอ จนครบ 2 นาที
5. ทำการทดลองซ้ำอีก 2 เม็ด
6. อ่านค่าการดูดน้ำของเม็ดยาจากวิดีโอที่บันทึกไว้